

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: _____ Adress: Trångsta
 Socken: _____ Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1935 Född år _____ i _____

Uppteckningen rör Jakt och Jaktlycka

<u>Register</u>	<u>Sida</u>	
Introduktion	1	2
Otur på jakt	3	
Alla få tur må skänka bössor	4	
När "Kråk-Måns" fick bössan förgjord	5	6
Lagunen om "Samme stobbe"	7	8
Turliga och oturliga bössor	9	13
Hur Lille Jon botade bössan	13	14
När Barfötte Sven fick bössan botad	15	16
Alla skänka hundar	16	17
Trollskytter. Amikas Ola. Orre Johan	18	26
Oskända trollskytter	27	29

29 bl.

Jakt och Jaktlycka.

(Ur folketron i Bleking)

Jaktlycka, troddes icke vara medfödd av någon. Men den som fölls med "segerhufva", troddes ha god tur med allt vad han företog sig, och således även med jakt. Men det innerliga var: Att en med "sägerhufva" sällan ble skötl! "Månsi" rå berorde dock på att Tås Harre ville väl inte låta en tocken anpling gå i maken = (skogen) för han hade skötet alltihop.

All förskaffa sig jaktlycka = (Tur te o skötta) kunde ske på många sätt. Det bästa, "O som va minst färlit, för ens fattiga själ va: Om en kom åt o göra ett "skosströll" noen fjänt. Också hade vel te o begära på att en skulle få tuo = (tur) te o jakta. O liabra va då om en kom öt o oenslas må skönnan, för då va oina säke som allti hade tuo må se. Men Stull Erik, en bonde i Björnamåla i min barndom. Berättade om hur en person som han känt, förskaffade sig "tuo te skötta" på ett sätt som till slut, "to hus i helvete för honom sål". = (sjelo)

Den här personen "Höring" må bösa i backana jämt,

"Män ho då va, sa ville då inte bära se fo honom riktigt = (riktigt)
 Sa hade han hört = (hört) att om en forsker se te faen, på en
 visso ti, sa hade en tuo unnor där tien. Sae, Hans to o skrev
 ett kontrakt = (kontrakt) en torsdagskväll o gick å mä då te kyrkan
 o stoppade ing att i nöckelhålet på hörselörna kl. 12 på natten
 Men den tosingem hade inte skrivet kontraktet på längor ti än
 ett åo = (år). Se hanse möjning va, att na han bara vill va
 kommen i slängenskap mä faen, sa na åot va gået sa skulle
 han skriva oitt nytt, o då hade han tänkt o begära pengo (inget)
 So faen fick han hellor! Ten te skötte fo åot hade han noch
 Men na åot va gået sa kom gyffar o to an, liis leverans!

Samma person, (Kull Erik) visste även ett enmt = (lättsinnigt) sätt
 att "skämma bössor": "Skämma bössor, aj mesjäl ingen konst.
 Na du höre nou som skjuto, sa ska du hålla avige näven
 = (venster hand) fo monnen, o sa släppa en bra skit, sa kan där
 som skot inte skjuta hail en hare mä där bössan, fonn han
 fått bot for att, om han sa vill trampa hail haan = (haren)

Under fjoråret insände jag till Lund, för avskrivning, en uppsats:
 "När Farslycke Bengt träffte skoosman". Där omtalar han sjölo
 hur han genom bekantskap med skogstroll, sjö troll och skoosman
 fick tur med jakt och fiske. Och hänvisar jag här till. Bengt
 trodde sjölo blindt på allt vad han berättade. — —

Otur, på jakt kunde komma sig av många orsaker. När man gick,
 fick man ej säga för någon, hvarken varthän man gick, ej heller
 minsta antydning om hur länge man ämnade bli borta. Helt stg
 utan att säga ett ord till någon! Spräng så en katt över vägen
 blev det gerna otur. Ett kvinnligt möte var ej heller bra. Och
 råkade kvinnan "te o va oin löndahora, så va tuou=(tunen) skämd
 fo hoile dan". Bäst o gå hem o tvätta bösspipan ren! Kärlekta
 människor (=Puckelhyggas, vindögga m.m.) va heller inga bra möte.
 Mötte man en dogga=(soin) borde man bli va över gärsgålu mevan
 roggan gick förbi. (Andra grisar hörde jag ej sägas att var någon
 otur med. Ej heller allonsvin, som ofta fanns i Bokskogarne
 Kattor eller skator fick man ej skjuta, va blev bössan skämd.

4621

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 4

Att åter få tur med en skämt bössa, kunde också ske på många sätt.
Ett sätt som troddes vara särdeles pålitligt var att gömma oelaten
från nätterna och samt lägga i en smula härav till varje skott.
Detta frestade både mot förgöring av bössan, och skottet bet på även
de djur som voro: "friijysta" (= förtrollade - Trollhara - Fritgårdar -
friornar). "Men så då va falitt o nölla Guss helga sakramant te
tocket. Fo en kom allri ing i Guss rike, otte då väen"!!

Kunde man få tag i en beuknota, av en mövare, samt lade denna i
vattuet varmed man trällade bösspipan in. Så var detta ett: "Kärl
sa pålitligt medel. Men en skulle si ifrå na en to beuknosan
va en ville ha an te fo not. Ella sa kunne vän som rådde om
knoten ta då på en. Så då va falitt o va okynniger måtocket."

Ett som från en hästsko, som hästen hatt na han gick över
en korsväg (= vägkorsning #) inborrat i bössstocken, o hålet
tetäppt må en plugg o flyrönn, va bra fo då mästa"!!

Om bössan inte va dödlig, "sa kunne då hjälpas må att en
fom solen gick opp, en torsdags ella söndagsmorgon

4621

5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 5

tianes o fastanes, gick te en akkeroin, = (hög kant vit en åker)
stack ett hål i roinen må en stake, trädde så bössa igörom
hållet o brände å ett litet skott ossa spottade två³ gånger
Men då fick va såvrat vret = (så vält) sa att pipan va vänt
må myningen ål norr, na skotet gick, fo från noran kommer
alla sorters trötte!

Krak Måns = (Måns Håkansson) i Elmta, Ringamåla s. u. om talade
en gång, hur han fick sin bössa förgjord. "O då för alla tier"!

"Ja hade gått uti Ebberp för o köpa en ko, ossa på hemvägen
sa na ja kom te skumma hål i vestre hage. Sa mötte ja ein
gubbe där, som ville titta på mina bösse, ja hade fått där må²
me fo ja visste där va gott om orra i Hirslemarken. O ja hade
inte bättn vet än ja lätte honom titta om na Sa sae han att han
ville köpa na Men ja ville inte sälja na fo ja hade årt na
ett min far Sa sae gubben: Du kan gerna sälja na fo du
kommer inte o få now nytta å henne ändå Jo du sae ja, där
hva ja skotet mönna hara må, mi du tre Jamån då

gör du inte detta, sa han. O må² råsamma: sue han se te o
blaisa=(bläsa) i mynningen på na o må² råsamma to ja bössan
frå honom o vi gick på vor sitt håll. Na ja sa kom frammi hoken
=(Ett stycke kalmark, kallat: Hoken) sa satt där en orre o där skot
ja på, mån om du vill tre me ella si, sa fick ja inte en fjär, o
sin jagu har bössena vatt, sottröller i jäjnara=(alltjamt) Sa
då va en djävla gobbe ja rätte på o träffa där gängen".

Ah, då har varit gobben i gastabacken du råkade.
"Jagu tvillte=(tvivlade) ja på då sål, o därför tore ja inte
slå av. Ella sa ble ja sa argu. na han bläste=(bläste) fausty
i bössan sa ja hade vatt frest te o slact hutet å av!"

Skumma hål = En välgång i Testre hage, där å båva sivor
växte tätt med skyhöga furor. Kvarför här på en lång sträcka
rådde halft skynning, mitt å ragen i klaraste solskin. 150
meter söder om, fanns ett trärbrant berg, kallat Gastabacken
Der en gast bodde, som även bäst sägs, och ställde om så
drängarne ofta vätte med sina lass i skumma hål

Sägmen om "Bamme-stobbe".

Något väster om Eluta närgång, i Jepps Hobas norra utmark, finns på ett backkrön, en liten slätt, der några stora flyttblock blivit liggande i en klunga. Emellan dessa slingrade sig en dålig körväg (= dålig skogsväg) som ännu delvis är skönbar. Slätten har säkert för använts till samlingsplats för de betande kreaturen ty från flera håll hade hit djupt trampade "fästigar". Numera syns ej dessa. Här fanns således för, ett av traktens allra bästa härpas. Någon gång hade här säkert funnits äker ty, utgående från de stora stenarna, låg på två håll, i linie, en rad stenar ett trettital meter = (början till en gårdsgård). Och lövskog växte om ett stort område omkring det första jag minns beröra. På själva vägkanten, just där stigarna förenades växte en jättestor Eke med ett stort hål på ena sidan. I hålet hade bott en gäst och därför kallades eken: "Gasta-eken". Någon gång hade eken huggets kull, och den våldiga stubben fick det konstiga namnet "Bamme-stobbe". Så länge eken stod, offrades vid dens rötter och sen offrades i den rullnade stobbens mittkärna

Offrandet skulle ske en torsdagsnatt kl. 12, och offergåvan var alltid: "en sked kvinnomjölke". Den skytt som kom åt att offra här, på så sätt, kunde sen stamma möte här må hararna, och kunde skjuta hur många han ville. Kvinsen saes ha varit rädd för att lemna någon di här till. Men skötten föregav att han nödvändigt måste ha säden, annars kunde han inte skjuta trollhararna som på vissa ställen tog mjölken från konernas kor. Något av stobben fanns kvar då jag väntade offer och har själv skjutet flera harar på stället utan att jag behöft offra. Jag har strövat igenom skogarna båda sidor gränsen från Ronnebyån till Markaryd. Men ingenstans hört talas om jaktopfer liknande detta. För något år sen besökte jag platsen. All lövskog är borta och gran planteras överallt. På sjöns stobbens plats växte en grön risig Eubuske.

En nära 80 årig gubbe bodde lite längre från minnes namnet samme stobbe, men visste ej platsen. Sägner har Far hört av sin far. Far minnes ej när eken stod (han föddes 1827)

Sturliga och oturliga bössor.

Fick man i sitt ego en bössa, med vilken någon blivit ihjäl-
skjuten, ansågs denna såsom synnerligen lyckosam. Men den
kunde å andra sidan bringa sin egare om livet ifall man
"inte skötte na rätt". Det var oturligt med vilken bössa som helst
att skjuta katter och skator med den och allvarast skjuta på en
korp. Och gick aldrig väl om man gjorde detta med en "manoräpar-
bössa". Ingvar i Metaremåla hade en sån bössa. I Urbyäret
lite från Ingvars, hade en Korp sitt bo i en furu på klinten.
En dag på försommaren flög korpens över Ingvars hem och klunkade.
Detta hade till följd att Ingvars gris sjelodog något därefter Ingvar
blev arg, tog bössan, gick bort till urbyäret, ställde sig på lur och sköt
bort ett par fjädrar ur korpens ena vinge. Frampå sommaren var det
ett par kullar äuter i Metajön (se kartan). Ingvar ville ha några
och rodd ut i den gamla öststocken o just då klunkade korpens te
för o "nyrma" (varna) honom från o gi se ut, men han lydde inte
o rätt va då va, välte skan sa bo bössan o Ingvar ble där. Ovi hette
honom inte fönn han svunnit o flöt upp. (Berättat av sonen Lenn)

Skriv endast på denna sida!

Storbonden, Per Arvidsson i Elmta (1820-1850) var ifrig jägare, och hade underligt nog, lite hni om djurskydd. I varenda gård i Elmta fanns varje år en mängd katter som sen förvildades, och gjorde stor förökelse på alla harengar i inegorna. Per hade en liten kortpipig bössa, som slog bra men var oduglig på långa håll. Med denna sköt Per i många år så många katter han hittade på i vångarna. Bössan kallade för: katteröv = (katteröven) Jonen Jon Persson, och så ivrig skytt, ville efter Pers död inte ha katteröv "Då kommer råka te o bli otuo = (otuo) mä i rejtie bössona"! En torpare i Askaremla, "Jon i Kullet", ville ha en bössa och fick mot en veckas arbete bli egare av katteröv. Jon sköt efter både ett och annat men som han först på gamla var började skjuta kunde han ej, utan sköt alltså bom. Jon var mycket vitskeplig men på samma gång styv läsare, och mente därför att om han läste långa rader bibelvers, så borde dessa driva ut de onda andarna ur bössan. Med denna påknäit och Bibeln uppslagen på bordet framför sig läste han för bössan en hel vinter och ansåg: Att nu skulle väl förtrollningen vara bortgången.

Frampå våren tinade isen på Elmtasjön (se kartan) upp här och där
och i vakarna låg gott om ånder. Jow fick begär till dessa, tog bössan
och gick ut på sjön för att komma i håll. Skjut, men fick som vanligt
ingenting. På hemvägen passerade han en vassrigge och här i
var isen så porös att jow brast igenom ånda till halsen. Men
kom med fötterna på en sten så han hade nåttop hufvet över
vattnet. Skrek som en slaktgris så folk kom och bergade honom.
Ja, sa han, "Då" va en Guss tur att ja hade en å Björnsmens
kniva på me, han "sejnad" = (signad) allti sina kniva, o hade
ja inte håll den, så hade noch inte fötterna kommet på en sten
utan ja hade blett där. Då viist inte unnelitt att prästerna
sier att då "ongna" = (onda) ha stoo mæjt. Ja ha laist så mæjt
Guss or över bössena så då kunna drevet ut sjöve Djävlanas
översite, men likavail hållo då "ongna på o ta de på me".
För att bössan skulle alltjemt vara i gott stånd = slår rätt, vara
vårdlig, och läsen inte kiuka. Förstoo nog se gamle allmogeskyt-
terna att: om de vore väl berrade, helst trångberrade

samt oavsläpplig tillsyn att pipan i löpet alltid var ren samt
alorig låta något skott ligga kvar sålänge att det rostade in i
pipan. Att detta i första hand var A och O ifråga om bössans
skötsel begrep de som sagt nog. Men en hop vidskepliga omheter
hade med tiden kommit att betyda ännu mera fastän dessa i verk-
ligheten betydde ingenting alls. Man lemnade öfver, även till
jagtkamrater, rållan bössan att få betraktas. Och tog någon vis
besök i en stuga, ner bössan från jällen eller väggen och betraktade
den, tyddes detta genast som en avsikt att förgöra den vilket
kanske skedd förän man visste om det. Om dåligt möte
ha vi förut talat. Många slagsmål och mycken ovänskap
uppkom genom nyfikna personers svåra oförmåga att hålla fing-
rarna till sig när de kom i närheten av en bössa förutom det
farliga i ett ovorsamt handhavande. Men det var också många
små finesser vid bössans hanterande som av den oinvidige kunde
tolkas som hexeri. Men som varken var, eller avsågs att vara
något annat än en nödvändighetsåtgärd.

4621

Såsom när någon sade ifrån att bössan skulle hänga med mynningen neråt! Var detta endast om tanka. Kom man ifrån kölden ute och hängde bössan i ett rum där temperaturen var aldrig så lite över noll grad. blev pipan våt = (svettades) både in och ut på, Kom detta till skottet slog det både rost och kunde våta krutet så att man måste kratsa ut skottet. Men var mynningen neråt så rann det våta ut. Att man blåste våder genom pipan för att man laddade, var för att utröna om röret var öppet all väg var detta ej händelsen så var det stopp. Knallhatten och de på krut = horn som fanns till stoppet brann, men skottet gick inte.

Och så snart man skjutit ett skott satte man mynningen till munnen och blåste till ett par kraftiga tag. Detta var också för att förvisa sig om att röret var rent. Men det fanns den som tog detta för lite hexeri. En gång i 10 års ålder kom jag att få se hur en vettvilling skulle bota sin bössa. Men detta höll på att gå åt helsicke rent.

Bossen "Jon. Nassen" i Emnebova hade en son Lilla-Jon

13
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 13

4621

En äventyrare av äkta slag, 10 a 11 år äldre än jag. Denne hade en bössa som han påstod att var förgjord. Året förut hade han sett när Stilla Bengt (en torpare) borrat ner en orm i träskeln till lagarn för att bota kreaturen för trollvorn. Och nu skulle han tvinga en orm in i bösspipan, och sen skjuta ut den. Ormen hade han tagit danförent och hade denna i en spann. Bössan var laddad och när han lagt denna på marken samt med gärdelen lagt genom båda sidorna rullade han ut ormen och började fiska på den med en sly. Ormen konstade länge, men till sist kom den in så att bara lite av rumpan var utanför. Jag anade oråd och lyckades få honom till att bli en tätt i fällpinne samt gå ifrån så långt smöret räckte förrän han klände till, jag sprang bakom lagarna. Koss i all min orva då "smällde". Både ormen och bössan for him i våld, och jag stod med en bit av låten i hand och var liffvärdig för sin granna bössa. — — — Om en bössa, med vilken man skjutet för villkappskott, utbjörs till salu, fanns ingen skytt som ville ge 6 stycken för den. Ty en sådan troddes vara oerhög till jagt.

Skriv endast på denna sida!

14

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 14

Det fanns förutom dem som kunde skämma bössor, även en och annan som kunde döva krut, så att hur mycket fängkrut eller hur många knallhatten man brände av, gick inte skottet ändå, utan måste bratsas ut. Och, kom då inte en reviger har ihopmån bössan så gick då inte att skjuta nästa skott heller så då va åtelsty hoile dan, ska ja sia". Döva krut, skedd genom läsning. Formuläret vet jag ej.

En gång på ett bröllop i Våghult. Kyrkhults s. n. ämnade en torpare, Barfötte Iven sig dit och "skjuta fo bruen" för att tjäna sig några supar. Ivens bössa hade någon dövat krutet i så att han hade ej kunnat skjuta med den på länge. Men han trodde inte att detta även omfällade skjutning på bröllop, utan han försökte. Det ena fängkrutet efter det andra brann, men skottet gick inte. Bland folket var även en knepig gubbe Håka Jaen från Jemshög. Iven bad Jaen hjälpa sig. Jaen laddade nytt skott men bad Iven hålla fast så bra han tydde när skottet gick för det var "måen jaensskap i bössena". Iven gick upp på trappan och lade pipan över tröskeln till ytterdörren. Skottet kom således att gå av rätt.

in i förstun Ivens tanke var att det skulle smälla bra. Denna gång gick skottet och effekten blev på "karavis". Iven fick en stöt så han och bössan hamnade långt ned på gården. Alla försturerutorna i de på begge sidor om dörran varande försturen krossades i smutor. Och rappningen å muren i förstun som vette mot dörran blev spridd om hela förstun. När Iven äntligen kvicknat till, stod spjuven Jaen och viskar honom i örat: "Ja då inte då" ja sae, att då va möen fansty i bössan.

En och annan missunsam skytt tog sig ibland för att skämma andras hundar så att han körde hare på alla spår. Rättfram och bakslä gick som termen lydde "lika besatt". Här till behövdes ingen trollkonst. Jagthundar är sällan så "ävigä" som gårdhundar. Nästan var man träffar en jagthund i marken kan man locka den tillsig, prata med den, ge den en munskit, klappa honom o.s.v. Och om de än äro ilskna nog hemma visar de mycket sällan detta mot en skytt i skogen. Har man så en skjuten hare och tar av det fotat innaumätet och samtidigt som man låter den

smaka på godakerna gnider in hela nosen öfver till öronen så har hundens väder av haren i vilket spår han sätter nosen, fram och åter, öfverallt följer det honom. Men det var en oskriven lag att: kom man på någon härmed så hade han inte fått riktigt må stryk för, fick han nu. Och hans bössa slog man i stumpar.

Skogstrovärlagen kände ej till parov, hård men rättvis var den!

Snaror till hare eller fågel har ej använts i Bleking. Saxar till Räv Grävling och Utter samt fall = (falläm) till fågel är det enda som funnits. Men hade man fått en räv i en grav skjut man aldrig den i graven. Då kom der aldrig någon räv mera. Och till gillerkäpp i fallen tog man flygrön, om sådan stod att finna som var passande annars tog man vanlig rön och under rönbärstiden kastade man gorna en klase rönbär mitt under fallet.

Allt man nog gjorde rent under fallen, samt omsorgfullt plockade där ären den minsta fjäver berorde på att fåglarna ha en förvånansvärt skarp instinkt som varnar dem om något aldrig så lite finns kvar från andra fåglar. Således: Otur i alla fall.

Trollkunniga skytter.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 18

Den förnämste och mäkt beryktade i våra orter var Annikas
Ola i Askaremäla (Dä i Asarum. Nu i Ringamåla s.v.). I fråga om
skjutskicklighet var han knappt medelmått. "Men si han försto se
på så många konster". En gång han kom stultare stödd på en
käpp, och nästan blind, och passerade förbi vår Ioven Persson i Elmta
satt med sitt slätterfolk och åt merapton. Ropade Persson på honom
Kom Ola, ska du få merapton och en sup. Ola kom. Under det föl-
jande samtalet sa Persson. Kan du se och skjuta prick ännu Ola?
Ola sa att han såg dåligt, men var villig att försöka. Ta min bössa då
så ska jag gå ner och hugga fläck i den stora alen dernere. Jamen
ja vill larva sål, sa Ola. Gerna det, samtyckte Persson. Ola la in
krut och bad P. räkna haglen han la i, dessa var 9. Persson gick
ner och spänte på baksidan av alen. Och när han kom tillbaka
lade Ola bössan, "te käft o skot". Och när Persson kom ner och skulle
se efter, satt alla 9 haglen i bläckningen på baksidan av alen.
Detta mästerskott omtalades och berömdes i många år efter Olas död.

Bowen Ioven Lång i Bökemåla. Asarums s.v. mistade en

get en sommar under det den gick på bete i hagen. Att någon stulit den var klart, men vem, blev omöjligt att ta rätt på.

En dag på hösten tog Iren Lång en flaska brännvin från lommen och knuckade iväg till Askaremslä och Annikas Ola. Berättade för denne händelsen och bad Ola säga vem fiuren var. "Då" behövs ja inte säga, då kan du få veta ändå, tyckte Ola. Laddade sin bössa med 9 hagel, gick så ut till lagårssörren, lade högra handen på sören och med en kritbit ritade han en linie rundt om hela handen. Gick så några steg tillbaka, höjde bössan och sköt alla haglen fast i handens finger. Han ryssar ritat (Han tårte en bön förr han sköt). Så sa han till Iren: Gåck nu hem och betrakta dina grannar, så får du väl se vem som stulet geten, för den får så mönna värk i näven så han har inte "muntål" vasken natt eller va. (Intemuntål = jemmer). I Ebberup lite från I. Lång bodde en f. v. båtsman Ola. Näse och denne fick, utan som han visste någon orsak till. "En så flyandes värk i näven så han skrek som en gris på slaktetavlan".

Han måste erkänna stölden och fick betala geten, 12 Rigsdaler

Orra-Johan 4621

20
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sis 2.0

Den som framför alla andra blivit omtalad som styraste trollgubben, häri även inberäknat skytte, var: Orra Johan från Grönteboda i södra Småland. Fråga om själva skjutskickligheten var han i verkligheten liksom Annikas Ola, undermålig. Johan levde så länge att jag sett och talat med honom ~~sen~~ när jag var 10 & 11 år. Annikas Ola var för min tid. Det som framför något annat gjorde Orra Johan berömt: Var hans tilltag att under gudstjänsten pågick i Allmuntorys kyrka, "mana" opp necken i en håsts skepnad på Kyebro, der necken måste ligga flera timmar, beskådas med förfäran av alla som den dagen kom öfver brow på väg till kyrkan. (Kyebro kallades brow öfver Norrumsån strax söder om Allmuntorys kyrka) Denna ovanliga händelse hör emellertid ej till frågelistan.

Det berättades ända inte i våra trakter att Orra Johan var i stånd att "mana" (översättligt ord! Men betyder att någon på ett mystiskt sätt förtar ^{vanor} att tvinga ^{även människor} till att med eller mot sin vilja, på viss tid, gå till ett visst bestämt ställe.)

som sagt: Johan sågs förstå konstern att förmå råvar att gå fram till en grannstubb som stod strax utanför den förfallna stuga som utgjorde Johans hem. I det lilla sidofönstret på stugan hade Johan slagit ut ena rutan, härigenom kunde han sträcka ut bössan när han sköt råven. Självt satt Johan på en trebensstol och passade på när råven kom fram. I stobben var nerborrat en almslång stor, klyft i övre ändan och i denna klyfta hängde det lockbete som råvarna kom och nosade på, medan Johan satt innanför fönstret och sköt dem.

Såväl berättades ute i våra trakter av många och isynnerhet av Johans bror "Kol-orre" som bodde i Per. Nils Hake Åsrumms s.m. Kolorre ville själv gälla för trollkarl och sköt gärna med broderns bravader. Det kom ju ett stänk av beröm över honom själv dermed.

Får, som var den styvaste skytt jag träffat, under alla mina skogsturer, såväl i snabbskjutning som träffsäkerhet, och som tillbringade sin mästa tid i skogarna och även personligen var bekant med Orre Johan. Förstod nog att om Johan kunde

förmå råvarna att gå fram till stugan så måste detta gå till på något naturligt sätt, ty vidskeplig var han inte. Kanske kände Johan till någon metod att locka djuren som det kunde vara bra att ha kännedom om! Och en gång det var bra spårsmånen ej så djupa att det just hindrade framkomsten, gav för sig iväg upp till Gröntebova. Och tog en vidlyftig lov ikring där Johans hem var. I ett stort bokhult (= Bokskog) kom han på ett slag efter någon som gått fram där och efter vad det tycktes släpat något föremål bredvid sig. Detta föremål hade icke varit någon styf kapp utan måste vara ett litet föremål som hängt i ett snöre medan det släpats, ty här och där hade det stuvats, när det tornat mot en sten eller stubbe. Spåret hade gärna sökt sig fram i sänkor och låta rungar. Men var utsträckt i ett väldigt omfång. Långt om länge levde det fram till Johans stuga och till den förut omtalade stubben. I klykan i den från stubben uppstående stenen var här ett nedtryckt en flädd Ekone som tydligen stekts i något

starkt, men vålluktande ämne. Av lukten kunde Far omöjligt sluta sig till vad det varit för ämne varmed Äkorren impregnerats. Johan var hemma och kom strax ut och undrade i vass ton vad någon hade med hans grejer att göra! När han igenkände, Far vågade han ej längre vara morskt. Men ville ej heller på vilkor omtala vad han impregnerade sina lockbeten med. Han påstod att han fått lära konsten av en vandrande "Apotekar-gesäll" (=Farmaceut). Men sade att han varit i stånd att lura rätt många råvar att gå fram och nosa på lockbetet och att han då skjutit dem. Men vad medlet var för något, gick ej att få ut honom varken med lock eller pock. Inte ens när far grundligt omsökte honom.

En höst, något före Mårtens-messa, hade ett litet sällskap herrar från Karlskamm kommit överens att resa upp till Smålands skogarna, att skjuta fåvar till Mårtens gås. Was en bonde i Nidingstorp, som var känd, emedan han alltså brukade handla hos köpmän Beröin, togo de sitt högkvarter

Bonden höll god min, men tyckte inte om att få fåglarna bort-
skjutna av främmande skytter, varför han om kvällen sände
sin dräng bort till Orra-Johan och lät säga: Att kunde Johan
göra något så att herrarna fick otus på jagten så skulle han
ge Johan ett bra kvantum julabärsvin. "Hälsa du bonnen", sa Johan,
"att staboskyttarna ska mesjäl inte ha en enda fjäver. Men facu skata
bonnen om han inte ger me två kannor bärsvin te jul"! Kvillet som
nu var orsaken så misslyckades jagten totalt. Ett par personer
som jaktdagen kom förbi Johans hem sågs honom sitta utanför
sin stuga, på en stubbe, och blåsa en sakta sövande melodi på ett
stycke näver såsom instrument. Och runtom honom i alla trä-
topparne satt fullt med fjävrar, som lyssnade till Johans musik.

En gång höll det på att gå galot med Johans konster. Han tog
sig för det han inte rådde mä! Det var strax han blev besatt i
Gröntebova. Någon av bönderna hade fått två av sina barn bitna
av ormar. Bonden som kände till Johans förmåga att trolla, bad
honom: "Måna bort bosena från alla Gröntebova egor".

Detta lovade Johan göra. "Men då måste du köra ihop en 5-6 lass ris på ett ställe i hagen som jag skall utvisa. Och då jag tänt på bålet måste du vara där och kasta ris på så fort det brinner ner, ty jag har mitt att göra". Ja, bonden körde ihop tomt ris många lass och han kom därefter gick och övertänkte vad han inlät sig på skrämd han upp sig, mer och mer, så att han darrade som ett asplör den där bålet skulle tändas. Plötsligt var en liten slätt bakom ett par stora stenar. När bålet brann som bäst, ställde Johan sig vid gattet mellan stenarna med villt utspärrade ben och hade sin bössa i handen. Överhuvud ett försvorligt skott krut hade han fylldat pipan med små spiknubb och små järnkorv från ett sönderslaget stycke av en gryta. Snart började den ena ormen efter den andre komma vådande fram mellan Johans ben och kräla rörligt i elden. Bonden blev rörd, spång i bara strumplåsten hem, låste dörrarna, tog sig en bra sup, och satte sig ned vid fönstret och började läsa i psalmboken. Om en stund kom Johan efter men i ett ynkligt tillstånd.

Kläder hade han knappats något kvar av samt var både sönderrivna och illa brända. Han berättade: Att till slut hade det kommit själva "storfar" för "bosan"! En hiskelig hjulorm, så hög som ett hus Johan sköt på honom och så mön mått va på i skottet så att ormen gick sönder, men det blev många tusen små i stället som i samlad mängd anföll Johan, han hade ingen annan råd än springa rakt genom bälet, där stöp han omkull i grenarna kläderna tog eld, och innan han revet av sig dessa blev han illa bränd. Hade han trott att själva "storbosan" var på den kanten "a launet" så skulle han noch läst den rediga bönen! Men det verkligen gått till var omöjligt att bita sig någon föreställning om. Borden sprang ju södra Och fast Johan var trollkarl och bort känna till de andar han umgicks med, var han själv lika vidskeplig som en liten unge! De ormar fanns det rikligt även efteråt i trakten. Der var en av de orter der man nogna hade sig att sova på marken, utan att ha eld på båda sidor om sig, för att vara säkra att ej öfverras av ormar under sömnen.

Med här ovanför sagto om Arnikas Ola och Orre-Johan, gäller personen som kunnat namngivas. Bevisligen levat, och haft sin verksamhet inom känt område. Men det fanns sägner om trollskytten, som man varken kunde uppge namn till. Ej heller lokalisera.

Lagga Männen = (torpare i Eliebråna) berättade sålunda, en gång jag med en hane på ryggen kom förbi hans stuga:

"Du tycke nock du kan sköta. Men en gång ja va mä far meret skäve en vinter o törste = (Tröskave med slaga) så hörde ja talas om en som kunne mä att bättra = (bättre). Då va oin knett = (sölat) men som han bodde på ett stort gods, sa fick han inte ta så moit han ville fo så hade greven häitat = (fånglat) honom. Men så kom knetten ä i Finiska kriet. O då lärde han se te o trölla sita fin-nama. Na han så kom han igen sa to han oin rönnebärstilling o stäck ut i sin kälhave. O na han sinu hade laist några goda böror sa kom Räjow = (Räjären) o skollt nasa på tillingen o då skot knetten som såvart skötte kan du inte göra annu Agnet. Män kause far oin kan lära de."

4621

Ringa-Pella-Häken, torpare i Grimsö, berättade:

"Då va på en marken (=Marknad) två fyllhounar som kom ihop
se om en kokandes, sa di bötte (=bojare) släss O den oine slo vän
anre i öjat sa då bloade Ia sae dänne: Kanta du din faen tess ja
komma hem o få fatt i börsena sa ska ja märka öjnen på de
O då va di som mynnade den som slo, att han motte aita se, för
dän som fått stryken va en löjor tröllgubbe som kunne skjuta en
månnska om hon sa va tie mil frä an Ia, na dän som slacts
kom hem o ble nöktet o ve sin sans, sa gronnade han på detta
o va rätt löjor å se Ia va då nou som sae te an: Du ska ta o
kränga en gryta över hudet på de måän du sover varenda tors-
dagsnött, sa fri du de. Ja, då gjöre han, o na då gått några
veckor sa vaknade han ve att då va not som small te se besatt
i grytebonnen. Ona han skulle dra ut hudet å grytan o tilla
ette va då va sa rev han naisan på en spik. Spiken hade
gått igenom grytebonnen ing te huten, sin kom han inte
länger na då te mot, ella sa hade han faret ing i öjat

Skriv endast på denna sida!

28
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sis 2.8

O han vil vetu han ble glæd (=glad) na han så att vā inte to vāre mā
honom Han to o svepte spiken i ett salmeboken, o na han hōrde
te itan o kom te hōrkegiow sa groo han ne spiken vā, o ba kyke
grimmelen sa grant han kenne, att han skotte vāja spiken vail
sa att inte gobben trōllade honom te se igen, o gjore illa mā
honom på nytt O siinn hōrde han allri å not. mojer.

Hurdana blev sangklåderma dā gobben låg?
Han vil vetu vā ble lite smorda, men skit, va gjore vā. Dā fauns
vail vann te o blaska å vā mā Dā hade vail vatt vāre
om vā skamtyken (=tråtosam, onödig person) hade fått önen
utskeetna. Fo siinn hade vā vail fobi fo honom o hyslat
sa drängen na han hōrde laipana å se.

Lådana pachaser omtalades många. I mer eller mindre afrikanske
form, handlade de om ungefär detsamma! Jag har nu högen
framlagt endast ett par som varit någorlunda i riktig
form berättade Och jag har så mycket som möjligt försökt
följa berättarens eget språk.